

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ЦЕНТЪР ЗА СЛАВЯНО-ВИЗАНТИЙСКИ ПРОУЧВАНИЯ “ИВАН ДУЙЧЕВ”

том 98 (17)

ANNUAIRE DE L'UNIVERSITE DE SOFIA “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

CENTRE DE RECHERCHES SLAVO-BYZANTINES “IVAN DUJČEV”

Tome 98 (17)

АВТОГРАФ НА ТЕКСТ ОТ ПРОФ. П. М. БИЦИЛЛИ
В АРХИВА НА ПРОФ. ИВАН ДУЙЧЕВ

ТАНЯ ГАЛЧЕВА

В описания най-общо архив на проф. Иван Дуйчев (1907-1986), съхраняван в едноименния Център за славяно-византийски проучвания към СУ „Св. Климент Охридски”, кутия №240 е обозначена като съдържаща „Чужди ръкописи”. Сред разнообразни машинописни и ръкописни текстове – напр. принадлежащи на проф. В. Златарски, проф. Христо Гандев и др. – създавани в широки времеви граници, бе открит, доколкото е известно засега, непубликуван на руски език ръкопис на проф. П. М. Бицили (1879-1953), озаглавен „Михаил Пселл и проблема Ренесанса”. Като текст тази статия е позната чрез българския си превод, включен в изданието „Европейската култура и Ренесансът” (С., 1994 г., Анубис). В сборника редакцията посочва, че разполага с произведението, предоставено ѝ от А. П. Мешчерски (1915-1992), без да добавя повече информация.

Откритият ръкопис е оригинален автограф на руски език, подписан и пагиниран от проф. П. М. Бицили. Съдържа 13 листа, едностранно оформени, хартията е от вътрешна страница на тетрадка, ползвано е черно мастило, вече избледняло на места. Това е първият екземпляр, върху който личат следите от писеца, малко вероятно е, като се има предвид онова, което се знае досега за навигите на професора, да е писано под индиго и да съществува второ ръкописно копие. Ценно от гледна точка на наблюденията върху характера на творческия процес е обстоятелството, че са запазени автентични елементи на авторската работа – личат редакторски намеси, очевидно настъпили в хода на мисленето – зачерквания и добавки, след които изразите се променят съгласно впоследствие решеното от автора.

Още един факт прави находката важна за занимаващите се с творчеството на проф. П. М. Бицили – съчинението, макар и недатирано, със сигурност се отнася към неговите късни произведения – като податка по отношение на възникването му, следва да се отчете спомената статия на професора, публикувана в Сборника в памет на проф. П. Ников (1940 г.). Този времеви ориентир е достатъчен, за да бъдем заинтригувани по-нататък в предположенията си. Следващото от тях се опира на наблюдението за използваната ортография – приложена е

нереформираната руска такава – отличителен белег сред руската емиграция от първата вълна за противопоставяне на промените в Съветска Русия. В същото време, в архива на автора на тази бележка, се пазят копия от писма на проф. П. М. Бицили, изпратени след 1946 г., откъдето се вижда, че тогава техният подател не се е придържал към по-стария правопис. Това прави възможно предположението ни, че бихме могли да съсредоточим създаването на открития текст във времевата дистанция 1940–1944 г., ако допуснем, че веднага след промените на 9 септември 1944 г. авторът е започнал да проявява предпазливост и е коригирал навиците си.

В краткото време, което имахме за подготовка на настоящето съобщение (поради обстоятелството, че към момента на откриване на ръкописа, Годишникът на ЦСВП „проф. Иван Дуйчев“ беше във фаза коректорска работа) можем само да посочим следващите важни предположения, които следва да привлекат вниманието при публикуване на самия текст на проф. П. М. Бицили. Някои от тях са: кога и как се е оказал автографът в архива на проф. Ив. Дуйчев, защо въпреки общуването си с Бицили през 1953 и 1954 г., нито проф. Ив. Дуйчев, нито А. П. Мешчерски допълват това заглавие в библиографията, която е подготвена от втория и дадена на някогашния студент на професора. Какви елементи на авторовите възгледи устойчиво възпроизвежда този текст, пристрастия към какви „любими теми“ демонстрира, съществува ли контаминация между исторически представи и стилистически похвати, смесване на изследователски методи, техни преноси от полето на приложение на една наука в друга – много характерна особеност на подхода към даден текст, прилагана системно от П. Михайлович?

За пореден път личният архив на проф. Иван Дуйчев се оказва един съществен източник на документи, свързани с живота и делото на проф. П. М. Бицили. (вж.: Таня Галчева, Галина Петкова. Писма на проф. П. М. Бицили до акад. Ив. Дуйчев. В: Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Център за славяно-византийски проучвания „Иван Дуйчев“. Том 97 (16). София. 2011, 337-354)

В личен разговор с автора на бележката проф. Аксиния Джурова отбеляза осведомеността си по отношение на факта, че в определен период от време в дома на един от най-известните ни историци е съхраняван част от архива на неговия някогашен преподавател. След тази случайна находка, можем да очакваме още документални потвърждения на споделеното.

Изразяваме благодарността си към ръководството и служителите в ЦСВП „Иван Дуйчев“ за любезното и своевременно съдействие при работата с фондовете, съхранявани в Центъра.